

תמורה כה

משה שווערד

1. תוספות תמורה דף כד/ב

...וא"ת הכא אמר דלמ"ד בהווייתן הן קדושין אין קדושה חלה על טומטום ואנדרוגינוס והרי הן כבעלי מומין דאין קדושת הגוף חלה עלייהו ובריש יוצא דופן (נדה דף מ:) מצריך קרא עלייהו דאם עלו ירדו אלמא קדישי אפילו למ"ד בהווייתן הן קדושים ולמה לי קרא מאחר דדיינינן להו כבעלי מומין דאין קדושת הגוף חלה עלייהו ...
וי"ל דלעולם פשיטא לן דהני דתניא בפרק בתרא דזבחים (דף קיד.) לא קדישי כלל ואפ"ה איצטריך לפני משכן ה' למעוטינהו דאין חייבין עליהן בחוץ דלאו מפתח אהל מועד לבד לא מצי למעוטינהו שהרי הן ראויין לבא לפני פתח אהל מועד עם אמן בעודן בבטן אמן והיא בהמת קדשים אע"ג דהולדות לא קדישי כלל וה"נ ניחא ההיא דיוצא דופן דאיצטריך קרא למעוטינהו דאם עלו ירדו אע"ג דאין עליהן שום קדושה אלא שהן ראויין לבא בעזרה עם אמן כשהאם קדושה אע"ג דהן עצמן לא קדישי כלל:

2. הגרי"ז על מסכת תמורה דף כה ע/א

גמ' אמר על הבכור עם יציאת רובו עולה עולה הוי או בכור הוי עולה הוי דכל פורתא ופורתא דקא נפיק הוא כליל או בכור הוי דכל פורתא ופורתא דקא נפיק במילתיה הוא וכו' אמר על הלקט עם נשירת רובו יהא הפקר וכו' אמר אביי מאי תיבעי ליה דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעין ע"ש, והנה בעיית הגמ' אי קדושת עולה חלה או קדושת בכור הוא לא משום דליחול עולה ולא בכור משום דקדשים פטורים מבכורה דפטור שייך דוקא אם ביציאת הרחם הוי הקדש אבל הכא כיון דכשיצאה רוב עוד לא היה הקדש לא שייך הפטור של הקדש, אלא דבעית הגמ' היא דהא קי"ל דאין קדושה חלה על קדושה ואם חלה קדושת עולה לא חלה קדושת בכור וכן איפכא והשאלה איזה קדושה חלה אם קדושת עולה מחמת חומרא דהוי ככליל וכו', והנה לכאורה קשה הלא לא יכול להקדיש משום דין מתנות כהונה כיון דיצא רוב ה"ה לכהן והוי אינו שלו, ומוכח מהכא דבב"א ליכא החסרון דאינו שלו ומחמת זה היה חלה קדושת עולה אלא דהשאלה היא איזה קדושה קודמת, **ופשיטת הגמ' מהא דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין לכאורה הטעם הוא משום דדברי הרב הוי חמיר וכעין החומרא דכליל כן הכא הוי חמיר דברי הרב מדברי התלמיד, וכן מוכח לשון רש"י דזהו מטעם חומרא, אבל בהרמב"ם משמע דאינו מטעם חומרא אלא דהוי טעם דאינו יכול להקדיש דכ' בהלכות מתנ"ע (פ"ד הלי"ד) דלא חל הפקר משום דכיון דנשר רובו אין לו בו רשות ע"ש, ולכאורה צ"ע טעמו של הרמב"ם דהלא כל השאלה בגמ' היא מה חל שם הפקר חל או שם לקט וע"ו קאמר בגמ' הטעם דחל שם לקט משום דברי הרב ודברי התלמיד, ומאי טעם כ' הרמב"ם משום דאין בו רשות דהלא כיון דהפקירם עם נשירת רובו הלא ל"ה חסרון שאינו שלו. ונראה דהרמב"ם מפרש דברי הרב לא משום חומרא אלא דכוונת הגמ' דכיון דאמר דליחול עולה עם יציאת רובו או הפקר עם נשירת רובו, וכיון דכבר יצא רובו קודם החלות של הקדש הלא כבר חל עליה ונגמר ביה השם בכור וכן בנשירת לקט כבר נגמר ביה הדין דליחול ביה שם לקט, אע"פ שחלות הקדושה וחלות שם לקט חל בב"א עם חלוקת קדושת עולה מ"מ מה שנגמר ביה כל הדין של בכור זהו גופא מפריע אותו דאין יכול לעשות עולה או הפקר, וזהו כוונת הגמ' דברי הרב קודם לדברי התלמיד כיון דכבר חלה עליה דברי הרב דהיינו שנגמר ביה כח כל הדינים דליחול עליה שם בכור או לקט זהו גופא מונע לחול ביה קדושה אחרת, והיינו דבעית הגמ' היא איזה שם חמור עולה או בכור ומשני הגמ' כיון דכבר נגמר ביה הדין דצריך לחול קדושת בכור זהו גופא מונע אותו מלחול קדושת עולה, וזהו דכ' הרמב"ם כיון דנשר רובו אין לו בו רשות, ובזה יתיישב קושית תוס' לקמן (דף כ"ו ע"ב בד"ה אמר אביי הכל מודים וכו'), וא"ת אמאי לא אמר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין כדאמרין לעיל בר"פ גבי בכור ותחול מעשר ולא עולה, ולפמש"כ ניחא דמעשר קודם חלות הקדושה אין נעשה כלום דהמנין עצמו בלא חלות קדושת מעשר לא נעשה למעשר ולא חלה עליו כלום, א"כ לא שייך הכא דברי הרב ודברי הרב ל"ש אלא דוקא אם קודם חלות הקדושה כבר נגמר דינו לבכור אבל הכא קודם חלות הקדושת מעשר לא נהיה לחפצא דמעשר ויכול שפיר להקדיש, והתוס' שהקשו היינו דמפרשי כרש"י דדברי הרב הוא בגדר חומרא דחלות דברי הרב חמור וראוי לחול מקודם ע"כ שפיר הקשו דגם במעשר החלות הוא דברי הרב, [א"ה, ע"ע בחידושי מרן רי"ז הלוי הל' תמורה עמוד ק"כ]:**

3. הגרי"ז על מסכת תמורה דף יא ע/א

שם, הנה למ"ד בהווייתן הן קדושין בולדות דלא חזי להקרבה אינו חלה קדושה עלייהו כמבואר בריש כיצד מערימין (לקמן דף כ"ד ע"ב) ילדה טומטום ואנדרוגינוס רשב"ג אומר אין קדושה חלה עליהן, עיין תוס' זבחים (דף ק"ד ע"א ד"ה קסבר) דקדושת דמים מיהא חלה עלייהו, וצ"ע ומה שייך לחלק בולדות קדשים דין קדו"ד דלא נאמר בולדות קדשים אלא קדוה"ג שחל על הולד קדושת קרבן, **ואפשר דכוונת התוס' משום דהוי גידולין וכמו ולדות מאם** שה"ה קדו"ד דכל קדושתן הוי משום דהוי גידולין ומה דליתא בכל ולדות דין גידולין הוא משום דדין ולדות קדשים מפקיע דלא יהא קדו"ד מדין גידולין, אך צ"ע דגם ביוצא דופן דינא דולדות קדשים עליה ושם ולד קדשים עליה המפקיע מדין גידולים רק דלא חל עליה ע"י הווייתו קדוה"ג משום פסול יוצא דופן דלא חזי להקרבה, וצ"ע:

4. שפת אמת על תמורה דף כה/ב

בגמ' ואי אמת שיירו משוייר כו' אמאי זכתה לו כו'. וקשה למה מסיק בתיובתא הלא י"ל דמיירי בכסף ואדרבא אתיא ככ"ע כדקי"ל דבכסף גם לרבנן הוי שחרור בחצי מקרא דהפדה לא נפדתה ושפיר הרב יכול ליקח כסף כפי שיווי הולד לשחרר הולד. והא דקאמר ומני ר"מ היא י"ל קצת דלשון האומר לשפחתו לא משמע כל כך בכסף. [וגם לשון זכתה לו לא משמע כן דהא כסף קבלת רבו גרמה להשיחרור] אבל עכ"פ תיובתא דר"י ליכא וצ"ע:

5. שפת אמת על תמורה דף כה/ב

שם בגמ' דילמא טעמא דר"י דאדם מתכפר בשבח הקדש. **קצת קשה דא"כ למה אר"י הקדיש חטאת מעוברת וילדה. הא כמו כן אפי' הפריש חטאת ואח"כ נתעברה ג"כ דינא הכי כיון דמתכפר בשבח הקדש.** אבל לטעם דשיירו משוייר שפיר דוקא בהקדיש מעוברת. ואפשר לומר דס"ל לרבא דאפי' למ"ד דמתכפר בשבח הקדש הוא דוקא שיש לו עכ"פ חלק בו שנתוסף שבח ע"י ההקדש כהך דכריתות (כ"ז.). שהקדיש בסלע והוקר ועמד על ב' סלעים דכ"ז נקרא בשבח הקדש וכמו כן בהקדיש מעוברת דכבר קצת עובר הי' ברשותו קודם ההקדש אף שנגמר אח"כ והוי שבח הקדש מהני. אבל כשנתעברה אח"כ דכל הקרבן דהקדש הוא אינו מתכפר בו. וקצת ראי' מדנקטו בשבח הקדש. ולא כתב מתכפר בדהקדש. ולדינא צ"ע בזה: ואפשר לומר דאפי' אם הקדיש ואח"כ נתעברה מתכפר בולד ג"כ. מ"מ כיון דאר"י רצה מתכפר בולדה משמע אפי' אמה קיימת יכול להתכפר בולד. ובהקדיש ואח"כ נתעברה לא יתכן זה שהרי אמר בהמה זו לחטאת ומוטל עליו לקיים נדרו להקריב האם. בשלמא אי כבר נתעברה א"כ הקדיש האם והעובר ושניהם בכלל נדרו שהי' ירך אמו ואח"כ נתפרדה הבהמה שנדר לשנים ויוכל לקיים נדרו באיזה שירצה. משא"כ אם הקדישה ואח"כ נתעברה אינו רשאי לעשות כן. אבל אם מתה האם שפיר מתכפר בעובר בכל גווני כנ"ל:

6. תוספות מסכת מנחות דף פא עמוד ב

תודה מן החולין ולחמה מן המעשר יביא היא ולחמה מן החולין - דהכי אמר הרי עלי תודה מן החולין נתחייב הכל מן החולין דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין וכי הדר ואמר לחמה מן המעשר **לא מצי הדר ביה ואפילו תוך כדי דיבור** דלא מבעיא לבית שמאי דאמרי בגמ' גבי הריני נזיר מן הגרורות תפוס לשון ראשון אלא אפי' לבית הלל דחשבינן ליה נדר ופתחו עמו לא דמי להכא דבעי למיהדר ולא מצי מיהדר דאמירה לגבוה כמסירתו להדיוט ואמרינן נמי בפרק בתרא דנדרים (דף פז.) והלכתא תוך כדי דיבור כדיבור דמי חוץ ממגדף ועבודת כוכבים ומקדש ומגרש וגבי תמורת עולה ותמורת שלמים מוכח בתמורה פרק כיצד מערימין (דף כה:) דבנמלך אפילו רבי יוסי מודה דאפי' תוך כדי דבור הרי זו תמורת עולה (ושלמים נמי).

7. רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק טו הלכה א

האומר ולדה של זו עולה והיא שלמים דבריו קיימים, היא שלמים וולדה עולה, אם לכך נתכוון דבריו קיימים, ואם אחר שגמר בלבו והוציא בשפתיו שתהיה שלמים חזר בו ואמר וולדה עולה, **אע"פ שחזר בו בתוך כדי דבור הרי ולדה שלמים, שאין חזרה בהקדש ואפילו בתוך כדי דבור.**

8. קרית ספר הלכות מעשה הקרבנות פרק טו

האומר וולדה של זו עולה ... **שאין חזרה בהקדש ואפילו תוך כדי דיבור כיון דסגי בגמר לבו ולא הוציא בשפתיו כדכת' כל נדיב [לב] כדאמר' והוי כד' דברים שאין בהם חזרה מגדף וע"ז ומקדש ומגרש...**

9. ש"ך חושן משפט סימן רנה

(ה) המקדיש כל נכסיו כו' - ... וכן מצאתי ברמב"ם גופי' שכ' להדיא כדברי העיר שושן וזה לשונו בריש פ' ט"ו מה' מעשה הקרבנו' אף ע"פ שחזר בו הרי ולדה שלמים שאין חזרה בהקדש ואפי' תוך כדי דבור עכ"ל ... אכן תמהני מאוד על הרמב"ם והברטנורה והכסף משנה והתוס' דאישתמיטתהו ש"ס ערוך פ' מרובה (דף ע"ג ע"ב) דפליגי התם רבנן ורבי יוסי גבי עדות וקאמר התם בש"ס אלא בתוך כדי דבור דמי קמפליגי רבנן סברי תוך כדי דבור לאו כדבור דמי ... הרי להדי' דהקדש ומימר דינו כשאר דברים ...

10. קצות החושן סימן רנה

(ב) המקדיש כל נכסיו ... ולענ"ד נראה דודאי הרמב"ם דחה סוגיא זו דמרוכה. ... ומדברי תוס' מבואר דטעמא דלא מהני חזרה בהקדש תוך כדי דיבור היינו משום דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט. ואע"ג דבמסירה להדיוט גופיה מהני חזרה תוך כדי דיבור וכמבואר בשו"ע סימן קצ"ה סעיף ז', ועיין מ"ש שם סק"ז, היינו משום דגבי הדיוט מסירה ומשיכה גרידא אינו עושה קנין אם אינו אומר להקנות לו, וכן אמירה גרידא שאומר להקנות אינו עושה קנין עד שימשוך, ומש"ה כיון דמשיכה אינו עושה קנין אלא ע"י דיבורו שאמר לו קני, יכול לחזור תוך כדי דיבור מדיבורו קמא והו"ל משיכה או מסירה בלא דיבור, אבל בהקדש אמירה דידיה מעשה הוא כמסירה מש"ה אינו יכול לחזור בו